

Po zcentralisování států nezmizeli staří principes, nýbrž stali se z nich podřízení státní úředníci. Vidíme to na př. u Sasů, u národů nordických, u Anglosasů i j. Také staročeskou rodovou šlechtu pokládá autor za aristokracii dynastického původu. Nelze popírat, že snad někdy málo šlechtických rodů českých — ani ne pět — pocházelo z bývalých dynastií, ale všechno jsou jen prázdné dohady.

Původně nebylo tedy žádné jiné šlechty než panující rody. Šlechta a drobní knížata jsou v nejstarší době jedno a totéž. Zprávy Tacitovy o principes musíme uvést v soulad s pozdějšími dějinami a mít za to, že oni principes jsou nobiles. To však vede k důsledku, že ústavní dějiny germánské nepočínají se demokracií, nýbrž aristokracií. I to snaží se spisovatel dokázat na základě srovnávacích právních dějin, jež nás nutí k uznání mínění, že na počátku sociálního vývoje kulturních národů byla aristokratická ústava.

Na podporu svého mínění autor uvádí řadu badatelů, kteří rovněž dokazovali, že státním zřízením starých Germánů nebyla nijak demokracie, a dospívá k závěru, že kořeny nauky o svobodě a rovnosti dlužno hledati v sociologickém nazírání doby osvobození sedláků, francouzské revoluce a romantiky. Podobně dlužno zamítnouti podle autora — a po našem mínění všim právem — učení, jako by také východiskem dějiny slovanšských bylo zřízení demokratické.

Ukázalo-li se takto převážně nazírání na počátek germánských politických dějin nesprávným, odpadá překážka, která nám vadila při posuzování otázky starogermánské šlechty. Šlechta ona nebyla jen stavem požívajícím faktické přednosti před ostatním obyvatelstvem, nýbrž skutečným politickým rodovým stavem, jak se nám jeví ve středověku. Spisovatel snaží se to dokázat z nejstarších pramenů o počátcích dějin Franků.

Máme za to, že se autorovi důkaz o správnosti obou vytyčených thesů úplně podařil.

Karel Kadlec.

Právo státní.

Weyr Frant., Soustava československého práva státního. (Sbírka spisů právnických a národohospodářských. Vydávají Karel Engliš a Frant. Weyr. Sv. VII.) V Brně 1921. Stran 374.

S radostí zaznamenáváme první spis věnovaný stručnému výkladu státního práva naší mladé republiky. Byl-li kdo v první řadě povolán a zároveň i povinen podati nám soustavný výklad řečeného předmětu, byl to právě jeden z nemnohých odborníků, kteří se vynikajícím způsobem účastnili při budování ústavních základů obnoveného našeho státu. Jako výborný theoretik státního práva a parátní vědecký spisovatel a při tom nejen prostý člen prvního našeho Národního shromáždění, nýbrž zároveň druhý místopředseda ústavního výboru měl prof. Weyr k úkolu svému obzvláštní legitimaci. Knihu jeho jsme přímo očekávali. Že však vyšla tak brzo, sotva takořka ústavní základy československé republiky byly hotovy, přece nás jen překvapilo.

Autor sám uznal za vhodné, aby se v úvodě k práci své dotkl otázky, proč s takovou rychlostí knihu svou vydává. Má úplnou pravdu, praví-li, že veřejnost naše čeká netrpělivě, aby jí byla podána vědecká soustava ústavních základů našeho státu, a že jest oprávněna čekati ji především od těch, jichž životním povoláním jest, aby se podobného obtížného pokusu podjali. O obtíži úkolu nebude zajisté žádný odborník pochybovati. Jeť veliký rozdíl mezi sepsáním výkladu o ústavním právu jakéhokoli staršího státu, majícího za sebou jistou minulosť, a mezi vědeckou prací, která má podati obraz ústavního práva ve státě nově zřízeném, teprve nedávno organisovaném. Nejen že tu není starších vzorů literárních ani jakýchkoli vědeckých pomůcek, ale sama látka probíraná a kritisovaná není ještě úplně hotova a ucelena. Právní řád náš přes veškeren chvat a úsilovnou snahu prvního i druhého Národního shromáždění nebyl dosud vybudován výše než do základů. Ústavní zákony naše nejsou než základními zákony, vyžadujícími další podrobné úpravy v zákonech je doplňujících. V přirozeném prvotním spěchu dopustili se naši zákonodárci, jak asi jinak býti nemůže, rozličných nedůsledností. Formulovali také některé právní normy nejasně nebo nepřesně anebo aspoň těžkopádně, takže v prvním okamžiku je někdy velmi nesnadno seznati pravý smysl zákonného předpisu. Obtíž stupňuje se ještě tím, že převzali jsme šmahem, pokud to republikánská forma našeho státu dovolila, a pokud jsme výslovně nechtěli právní řád svůj nově upravovati, dřívější právní řád rakouský (jen částečně i uherský). Všechno to má za následek, že v objektivním právu našem je dosud mnoho mezer, nejasností a odporů. Co se týče mezer, jsou některé jen prozatímní a budou odstraněny, jakmile budou vydány předpisy, k nimž dosud pro nával normotvorné práce dojíti nemohlo. Ale jiné mezery zůstanou. Jsou to zákonné nedomluvy v látce legislativně již probírané, nedomluvy, jež zákonodárce ve spěchu přehlédli a k nimž se při příští své činnosti třeba už ani nevrátí,

Zkrátka neucelený dosud právní řád náš klade na prvního theoretického vykladatele mnohem větší požadavky než na vykladatele pozdější. Nechce-li spisovatel seznamující své čtenáře s ústavou naší republiky přestati jen na parafrázi zákonných textů — a k takovým autorům, jak známo, nepatří prof. Weyr —, má krásnou, třeba obtížnou příležitost podati svému čtenářstvu soustavný vědecký obraz státního práva národa, který sotva byl osudem povolán k tomu, aby po stáletích utrpení znova sám si vládl, s celou vervou pustil se do budování samostatného svého státního života.

Prof. Weyr úkol svůj poněkud komplikoval tím, že si při spisování svého díla vytkl dvojí cíl. Podle vlastních jeho slov má kniha jeho býti jednak povšechnou informační pomůckou pro každého, kdo si přeje poznati ústavu naší republiky, jednak má českým studujícím právo podána býti vhodná učební pomůcka pro studium československého práva ústavního. Úkol učebnice stojí v popředí. Proto připojil spisovatel k dílu svému a umístil na prvním místě stručnou stať o obecném právu státním. Autor v úvodě k dílu svému zdůrazňuje, že spis jeho

určen jest pro odborné právníky nebo ty, kteří se jimi chtějí státí, a nesleduje tudíž tendenci popularisačních. Je to z knihy jeho skutečné na přečetných místech viděti, i kdyby v úvodě výslovně nepodotýkal, že studium díla jeho předpokládá zvláště znalost základů jeho theorie normativní, o níž podrobněji pojednal ve svých »Základech filosofie právní«. Tato okolnost ztěžuje poněkud studium jeho knihy.

Do podrobností díla nebudeme se pouštěti. Stačí, když upozorníme na přednosti knihy. O autorovi je v odborných kruzích známo, že je silnou vědeckou individualitou. Velice si libuje v theoretisování, čímž je zároveň řečeno, že velkou váhu klade na kritiku zákonného textu, a že je zároveň duchem myslivým, samostatným. Tyto jeho vlastnosti projevují se v celé knize, kde se k tomu naskytuje příležitost. Tak hned začátek jeho výkladů o československém právu státním jest originální. Myslím tu na stať jeho »Vznik československého státu a právního řádu« a zvláště na stať »Povšechný ráz a vnější úprava právního řádu československého«. Pěknou ukázkou juristické soudnosti jsou také výklady o neodpovědnosti presidentově (str. 190 a násl.) a odpovědnosti ministrů (str. 230 a násl.) a j.

Největší část spisu jeho věnována je státním orgánům, jednak zákonodárným, jednak výkonným. S hlediska systematického rádi bychom byli viděli, kdyby o stálém výboru Národního shromáždění podle § 54. ústavní listiny bylo pojednáno odděleně až za vyčerpáním látky o Národním shromáždění. Vsunutí látky do oddílu nadepsaného »Předměty jednání a způsob jich projednávání« a přiřazení ke kapitole »Volby a návrhy na jmenování« — není zajisté vhodné.

Nejasné jest autorovo mínění o postavení Podkarpatské Rusi (str. 92 a 93). Jednou mluví o státním fragmentu, po druhé však jeví se mu stát československý jako stát spolkový.

Na některých místech vloudily se autorovi některé nesprávnosti. Tak na str. 12 se praví, že nauka mluví o »právu obyčejovém«, představuje si obyčej jako normový subjekt (tvůrce) jistých norem. Právní obyčej není přece subjektem nějakých norem, nýbrž produktem právního nazírání jistého kruhu osob. Nesprávné je také mínění (str. 237, pozn. 1), že bývalé dvorské kanceláře v habsburské monarchii byly ústředními úřady s povšechnou věcnou příslušností pro jednotlivá území státu. Autor tu zapomněl, že neběželo o jednotný stát, nýbrž o monarchii složenou z několika států, z nichž každý měl vlastní svůj centrální úřad, a to s kompetencí nikoli povšechnou, třeba složitější než dnešní ministerstva.

Nepříjemně se nás dotýkají časté jazykové poklesky. Autor opětovně píše podle něž a z něž místo podle něhož, z něhož; píše také obě sněmovny usnáší se (místo usnášejí se), hoviti (místo hověti); dotčený znamená mu tolik jako der Betreffende atd.

Byli bychom rádi viděli, kdyby spisovatel na příslušných místech byl vyslovil svůj soud nejen o formální stránce naší ústavy, nýbrž i o jejím obsahu. Příležitosti k tomu byl by měl dost a nescházejí mu

k tomu ani schopnosti, třeba to o sobě z nemístné skromnosti v úvodě praví. Je to zajisté jen v prospěchu věci, kritisuje-li se ústava i co do obsahu. Jen tak dospějeme k revisi ustanovení ne právě vhodných, jakých je v zákonech našich následkem spěchu dosti veliký počet. Za příklad posloužití mohou na př. trestní ustanovení týkající se deliktů proti volebnímu řádu pro poslaneckou sněmovnu i jiným zákonům, vztahujícím se k volbám. Za přečiny se tam na př. prohlašují delikty, jichž spáchání nemá vůbec žádného významu (škrtnání ve volebních listcích); také kategorisování trestných činů tam uvedených není promyšleno. A takových míst dalo by se v ústavě naší najíti více.

Zpracování látky není u spisovatele všude stejně podrobné. Že se některých věcí dotýká jen všeobecněji, to vysvětluje v úvodě tím, že příslušná zřízení nejsou ještě uvedena v život (na př. zřízení župní), takže nám schází zkušenost.

Vítáme knihu prof. Weyra jako velmi cennou pomůcku informující o naší ústavě.

Karel Kladlec.

Národní hospodářství.

Barnich G., *Essai de politique positive basée sur l'énergétique sociale de Solvay.* (Brusel, str. 410.)

G. Barnich, ředitel Solvayova institutu, pokusil se sestavit hlavní zásady Solvayovy, uložené ve velmi četných jeho publikacích, v systém pozitivní politiky. Dlužno předeslati, že Barnichova práce byla skutečně nesnadná, neboť Solvay propagoval své názory neúnavně, v belgickém senátu i tiskem, nehledíme-li ani k tomu, že Solvayova metoda badání se podstatně liší od method většiny moderních národohospodářů a sociologů. Barnichova kniha spadá sice do oboru sociologie, nikoli však výlučně a vzbudí jistě živý zájem i mezi pracovníky národohospodářskými.

Solvay nebyl spokojen s dosavadními methodami. Dle jeho názoru jsou systémy národohospodářské i sociologické přeplněny popisným materiálem a zákonů, jež by měly platnost skutečně objektivní, jest dosud tak málo, že praktické jich použití jest velmi nejisté, což zdiskreditovalo v prvé řadě sociologii. Elle n'avance pas, praví o ní Waxweiler. Platnost většiny zákonů národohospodářských (zejm. pokud se týkají výrobního kapitálu) i sociologických jest odpůrci popírána, ježto nebylo dosud nalezeno hledisko zaručující objektivnost vědeckého postupu v míře co možná nejvyšší.

Solvay sám akceptoval pouze hledisko dané poznatky věd přírodních. K tomuto stanovisku Solvayovy školy nutno poznamenati, že se liší od běžného pojmání sociologie, jak pokud jde o methodu, tak i pokud jde o předmět.

Z druhé části Barnichovy publikace (*L'énergétique sociale de Solvay*) jasně nám vysvítá úzká ideová spřízněnost se skupinou naturalistickou, propagující t. zv. »l'organicisme« a k níž